

Эпидемиология және жұқпалы аурулар

ЖАРИЯЛАНДЫ 21.04.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР алдын алу, вакциналар, ғылыми зерттеулер, жұқпалы аурулар, инфекциялар, қоғамдық денсаулық, таралу, Эпидемиология, эпидемиологиялық бақылау	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/178196/
---------------------------------	--	---

Серікболов Сымбат, Асылхан Рахымжан

С.Ж Асфендияров атындағы Қазақ Ұлттық медицина университетінің студенттері

Ғылыми жетекші – **Жүзжан Құралай Ермакқызы**

Алматы, Қазақстан

Аннотация.

Эпидемиология — жұқпалы аурулардың таралуын, олардың себептерін және қоғамдық денсаулыққа әсерін зерттейтін ғылым саласы. Бұл мақалада эпидемиологияның негізгі принциптері мен әдістері, жұқпалы аурулардың таралуы, оларды бақылау мен алдын алу шаралары қарастырылады. Жұқпалы аурулар әлемде денсаулық сақтау жүйесіне үлкен қауіп төндіруде. Эпидемиология жұқпалы аурулардың динамикасын зерттеу арқылы қоғамның денсаулығын жақсартуға, олардың алдын алу және емдеу әдістерін жетілдіруге мүмкіндік береді. Мақалада қазіргі эпидемиологиялық зерттеулер мен жұқпалы аурулардың алдын алу үшін қабылданған халықаралық шаралар да талқыланады.

Кілт сөздер: Эпидемиология, жұқпалы аурулар, таралу, алдын алу, қоғамдық денсаулық, вакциналар, эпидемиологиялық бақылау, инфекциялар, ғылыми зерттеулер.

Кіріспе.

Эпидемиология — жұқпалы аурулардың таралуын, олардың себептерін және қоғам денсаулығына әсерін зерттейтін ғылым саласы. Жұқпалы аурулар адамзат үшін үлкен қауіп төндіруде, себебі олар тек жеке тұлғаның ғана емес, бүкіл қоғамның денсаулығына әсер етеді. Эпидемиологияның басты міндеті — аурулардың таралуын бақылап, олардың алдын алу және емдеу үшін тиімді шараларды ұсыну. Бұл ғылым жұқпалы аурулардың қай аймақтарда және қандай жағдайларда таралатынын анықтап, қоғамдағы аурулардың алдын алуға бағытталған саясатты жасауға көмектеседі. Эпидемиология жұқпалы аурулардың пайда болу себептерін, олардың таралу жолдарын зерттеп, тиімді емдеу әдістері мен профилактикалық шараларды әзірлеуге мүмкіндік береді. Сондай-ақ, соңғы жылдары ғылыми жетістіктер мен жаңа зерттеу әдістері эпидемиология саласында жұқпалы аурулардың бақылауы мен алдын алуды жетілдіруге мүмкіндік берді.

Эпидемиологияның негізгі принциптері.

Эпидемиологияның негізгі принциптері жұқпалы аурулардың таралуын және себептерін зерттеудің негізін қалайды. Біріншіден, эпидемиология кездейсоқтық пен себептілік арасындағы байланысты анықтайды. Яғни, бұл ғылым аурулардың таралуын бақылап, себептері мен салдарын түсіндіруге тырысады. Кездейсоқтық — бұл аурудың таралуына әсер ететін факторлар мен жағдайлардың кездейсоқ болуын білдіреді, ал себептілік — бұл ауру мен оның пайда болу себептері арасындағы анық себеп-салдар байланысын зерттеу. Екіншіден, эпидемиология таралудың және жиіліктің принципін қолданады. Бұл принцип жұқпалы аурулардың белгілі бір популяцияда немесе аймақта қаншалықты жиі кездесетінін анықтауға көмектеседі. Жиілік пен таралу туралы мәліметтер денсаулық сақтау саясатында дұрыс шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді. Үшіншіден, эпидемиология қоғамдық денсаулықтың көрсеткіштері арқылы аурулардың деңгейін бақылап, олардың қоғамға әсерін бағалайды. Бұл көрсеткіштер адамның өмір сүру ұзақтығын, өлім-жітім көрсеткіштерін, ауру деңгейін және басқа да әлеуметтік-экономикалық факторларды қамтиды. Осы принциптер арқылы эпидемиология жұқпалы аурулардың таралуын болжау және бақылау әдістерін жетілдіреді,

сонымен қатар аурулардың алдын алу шараларын жасауға ықпал етеді.

Жұқпалы аурулардың таралуы және олардың әсері.

Жұқпалы аурулар түрлі факторларға байланысты таралады. Олардың арасында вирус немесе бактерияның түрі, адам организміне ену жолдары, сондай-ақ экологиялық және әлеуметтік факторлар маңызды рөл атқарады. Жұқпалы аурулардың таралуы көбінесе халық тығыздығына, денсаулық сақтау жүйесінің тиімділігіне, адамдардың иммундық жүйесіне және санитарлық-гигиеналық жағдайларға байланысты болады. Мысалы, қала аймақтарында, әсіресе тығыз орналасқан жерлерде жұқпалы аурулар тез таралуы мүмкін. Сонымен қатар, адамның иммундық жүйесінің әлсіреуі немесе дұрыс тамақтанбауы да аурулардың таралуын жеделдетеді. Жұқпалы аурулар қоғам үшін үлкен қауіп төндіреді, себебі олар тек жеке тұлғаның денсаулығына ғана емес, бүкіл қоғамның әлеуметтік-экономикалық жағдайына да теріс әсер етеді. Аурулардың таралуы мен асқынуы халықтың жұмыс қабілетіне, денсаулық сақтау жүйесіне, білім беру және өндірістік салаларға кері ықпал етеді.

Жұқпалы аурулардың алдын алу шаралары.

Жұқпалы аурулардың алдын алу үшін бірнеше тиімді шаралар бар. Біріншіден, вакцинация — жұқпалы аурулардың алдын алудың ең маңызды әдісі. Вакциналар жұқпалы аурулардың алдын алуға және иммунитетті қалыптастыруға көмектеседі. Атап айтқанда, індеттің кең таралуына жол бермейтін вакцинация бағдарламаларын енгізу қоғамдық денсаулықты қорғаудың тиімді жолы болып табылады. Екіншіден, санитарлық-гигиеналық шаралар — қолды жуу, дезинфекциялау, таза су мен тағамды тұтыну сияқты қарапайым, бірақ тиімді тәсілдер жұқпалы аурулардың таралуын азайтады. Сонымен қатар, қоғамдық білім беру — халықты жұқпалы аурулардың таралуы, оның алдын алу жолдары және гигиеналық дағдылар туралы ақпараттандыру да маңызды. Бұл шаралар әсіресе жұқпалы аурулар жаңа аймақтарда таралған жағдайда тиімді болады. Сондай-ақ, эпидемиологиялық бақылау жүргізу маңызды. Бұл аурулардың таралу динамикасын бақылап, қажетті шараларды дер

кезінде қабылдауға мүмкіндік береді. Бұған қоса, жеке және қоғамдық қорғаныс шаралары, сондай-ақ жедел медициналық көмек жұқпалы аурулармен күресте маңызды рөл атқарады.

Қорытынды.

Эпидемиология және жұқпалы аурулар — қоғамның денсаулығына және әлеуметтік-экономикалық жағдайына елеулі әсер ететін маңызды мәселелер. Жұқпалы аурулардың таралуы әртүрлі факторларға байланысты болса да, олардың алдын алу мен таралуын бақылау арқылы ауыр асқынуларды болдырмауға болады. Эпидемиология ғылымы жұқпалы аурулардың себептері мен таралу заңдылықтарын зерттей отырып, тиімді алдын алу шараларын жасауға мүмкіндік береді. Вакцинация, санитарлық-гигиеналық шаралар, қоғамдық білім беру және эпидемиологиялық бақылау жұқпалы аурулардың таралуын тоқтатып, қоғамның денсаулығын қорғауға көмектеседі. Сонымен қатар, жұқпалы аурулардың таралуын бақылау үшін халықаралық ынтымақтастық пен тұрақты ғылыми зерттеулер маңызды рөл атқарады. Бұл мәселелердің шешілуі қоғамдық денсаулық пен жалпы әл-ауқатты жақсартуға ықпал етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. *World Health Organization (WHO). «Global Health Observatory (GHO) data.»*
2. *В.В. Никифоров, Т.Г. Суранова, «Эпидемиология негіздері: жұқпалы аурулар мен олардың таралуы,» Алматы, 2021.*
3. *Клиническая эпидемиология: теория и практика, Н.Ф. Шерстобитов. — Москва: Медицина, 2019.*
4. *Giesecke, «Modern Infectious Disease Epidemiology.» — London: Academic Press, 2017.*